

«ԱՌՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ»

— 0 —

Անգլիացի ծանօթ հայասեր կանոնիկոս Մաք-Գոլը «Առլիմանը եւ պետութիւնները» գրքին Փրանսերէն թարգմանութիւնը հրատարակուեցաւ այս օրերս Բարիկո մէջ ։ Գիրքը կը սկսի Պ. Իւստէն Կոնիէի մէջ յառաջարկուողը, որուն մէջ կրակոտ հրապարակաչեր կը պարզէ, խարազանող ոճով մը, Պաշտօնական եւրոպային հանդիսաւոր վատութիւնը հայկական Զարդերուն հանդէպ, եւ մասնաւորապէս կը շնչաւէ Լանտիժոյի մը ձեռնարկուն մէջ թրքացած Պրանսային պատասխանատուութիւնը այդ հակայական ոճերին մէջ ։ Պիտի ջանաւոր տեղ ստեղծել Անանիսի շատ անձուկ չլրջանակին մէջ՝ վեհանաձն սրտամտութեան այդ մահադատական էջին թարգմանութիւնը հրատարակելու համար ։

L'estampe et l'affiche գեղարուեստական հանդէսին մէջ, Պ. Գլենան-Ժանէն հետեւալ յօդուածը հրատարակած է Պ. Իսկար Շահինի մասին, որ ։ շարունակելով հաղորդել իր նկարագրած արտադրութիւնները, վերջերս պատած է նաեւ փորագրական արուեստը մշակել ։

ԻՏԿԱՐ ՇԱՀԻՆ

—

Պ. Իսկար Շահին ճշմարիտ նոր մըն է, հազիւ ըսանդինդ տարիկան ։ Մագուսով Հայ, չորս տարի անցուցած է Վենիսի մէջ, Բարիկ զատաւորակէ առաջ ։ Իտալիոյ մէջ Թիէրոյն եղաւ զինքն ամենէն աւելի գրաւող վարպետը, անոր ըրողը բլանկները օրինակեց ու փորագրեց, եւ անոնք որ չկըցաւ ստեղծող վերաբարտարել, գրչով կամ մատիտով իւրացուցաւ ։

Փախուստ դէպ ի նոյնպոսի հեղինակին համար այս համակրութիւնէն թիւն կը մնայ Պ. Շահինի թով ։ Ոչ անոր տեղոտական կարգաւորութիւնը կը յնչեղեն, ոչ գէմերուն նկարագրերը, ոչ օֆորթին եղանակը, գծման այն պարզութիւնը զոր ծովինքը Թիէրոյն այնքան կատարեալ կերպով իր հօրմէն փոխ առաւ ։ Թիւրքս սիրուն Վենետիկցիին ազնեցութիւնը վերջին է մասամբ գտնիլ այն յուզմունքին մէջ որով Պ. Շահին կ'արտայայտէ ամէն ինչ որ զինքը կը հետաքրքրէ եւ ճեղճաւորին ինքնասիրտ մտահոգութեանը մէջ որով համակուած է ։ Ասի կը նշանակէ վարպետէ մը առ-

նել իր ոգին, միակ բանը զոր փոխ առնելը օրինաւոր է եւ դժուարին ։

Միացեալին մէջ, Պ. Շահին իր ինքնուրոյն անձնականութիւնը ունի ։ Նիթէ, Սթէյնլէին պէս, նախաւորաբար իրեն նիւթ կ'առնէ Բարիկի խոհանար ու փողոցի աղիկները, բացարձակապէս տարբեր ութ մը ունի սակայն եւ ուրիշ չինուածք մը ։ Այլը Բարիկէն զոր ասարուեստագէտ աշգոյժ կը տեսնէ, կը սիւլէ արտաշայտել ոչ միայն յամախակի հանդիպուող տղարիները, այլ եւ փողոցներուն շարժումը, եւ կը ջանայ անոնց ծայրագոյն զանազանութիւնը թարգմանել, Իրեւանէ ուր ամբողջ մը, իրարմէ հետ ու եւ կ'ապ չունեցող մարդոցմէ բաղկացած, միօրինակ երեւոյթ մը չունի, մին կը հապճեպէ, միւսը կը սլալտայ, մին ստաւհոյգ է ու միւսը գուրաթի, սա մէկը կը խոլայ ու սա մէկը կը դիտէ, աստիկց յառաջ կուգայ շատ մեծ աշխատանքութիւն մը, ու միայնակապէս այն ամենի նկարագրեր, որուն հետեւանքով մարդ սխալ մը կը գործէ եթէ միմիայն անհատականութիւնները նկատէ եւ զարմաւ սխալ մը կը գործէ եթէ լոկ իմաստաւորման կողմէ տեսնէ ։

Պ. Շահին կը ճգնի այս դժուարին խնդրը լուծել, Շատոնց ի վեր չէ որ սկսած է առով զբաղել, բայց արդէն արդիւնքները զոր ձեռք ձգած է, — գլխաւորապէս Ակուրի քաշխուրին եւ Շաքո-Ռուսին մէջ, — շատ հետաքրքրական է ։ Առէ՞ք այս վերջին պատկերը եւ դիտեցէ՛ք, խորքին մէջ, այդ բազմութիւնը որ դէպ ի դուռ կը խոնարի, պիտի գտնէք հոն գրուածները որոնք նշանաւոր ձեւի փափուկութիւն մը եւ չինուածքի ամրութիւն մը ունին ։ Ու միայնակապէս, որովհետեւ ամենքն ալ իրենց բլանկին վրայ են, ամբողջութեանը մաս կազմելէ չեն դադրել, Կարելին զանոնք մօտէն դնել, իրը մանրամասնութիւնը գոյութիւն ունին ։ հետուէն, կը խոսնուին ամբոխին մէջ, զոր կազմելու կը նշատեն ։ Եւ իրօք ալ այդ է յատկանշը տեսակ մը ամբոխներու որոնց մէջ անշնչաւ գէմեր կը թուին ընկերանալ աւելի շահեկան դէմքերու ։

Պ. Շահին քիչ ատենէ ի վեր սկսած է ինքնուրոյն փորագրութիւնը փորձելու ։ Ոչ մէկ «եւ զանազան չի հետեւի» եւ ըստ հարկին կը գործածէ բուրձն-սեւիչ, օֆորթի կամ կրեկի գրութիւնը ։ Սակայն կը թուի նախընտրել իւրանք-սեւը, երանգի հարստութեանը համար որ անով կը ստացուի ։ Դիպով գուռնաւոր տպագրութեանց, Պ. Շահին շատ չի սիրեր այդ եղանակը ։ Իրեւն ճշմարիտ փորագրել, կը մտածէ թէ բլանկի մը գոյնը իր լոյսի քաշխուրին մէջ կը կայանայ, այսինքն այն անսահման աստիճանաւորման մէջ որ թանձր սեւէն գուռն ճերմակին կ'առաջնորդէ ։ Այն մէկ քանի գուռնաւոր տպագրութիւնները զոր փորձած է, իր պարզ սեւ մշխանով քաշածներէն աւելի բարձր արդիւնք մը չեն տուած ։